

en gång en skjutsbonde från Taipale Grekiska församling, om han kunde läsa och förstod, hvad presten vid gudstjensten sade. Bonden upplyste då, att inom församlingen fanns en gammal man, som kunde läsa Slavonska bibeln, och att »andra predikan» hålles på Finska språket. Med det sednare menade han troligen, att predikan af presten öfversattes till sistnämnda språk. Och af dessa öfversättningar hemtar således denna befolkning hela sitt religiösa vetande, d. ä. hela sin andliga bildning! – Med största skäl erinrar nu Kanava om nödvändigheten, att äfven dessa Finnars gudstjenst må hållas och religionsundervisning meddelas dem i deras eget språk, icke i ett fremmande för dem obegripligt tungomål.

222 YTTRE VILKOR FÖR EN DUGLIG TIDNINGSLITTERATUR.¹

Saima n:o 30 och 33 24.VII och 14.VIII 1845

I.

20 Icke utan afsigt hafva vi i föregående nummer talat om Finlands statistik och dess högst bristfälliga skick. Ty af dugliga statistiska arbeten beror framförallt den, som offentligen yttrar sig öfver dagens angelägenheter. Eller huru skall väl fasthet och kärna finnas i en afhandling öfver samhällets gifna företeelser, om dessa ännu tillhöra ett obekant, för all forskning oåtkomligt område? Teoretiserandet är, då det gäller fasta verkliga förhållanden, ett ihåligt ord, om det icke i dem eger ett innehåll.

30 Vill man tala om de grunder, på hvilka nationens andliga och fysiska förkofran bör byggas; hvad finnes då för möjligt att för dem vinna någons öfvertygelse, när man hvarken känner det närvarande och dess behof af reformer eller eger någon ledning af erfarenheten för att bedöma reformens sannolika verkningar? Och om åhöraren öfvertygas, på hvilka lösa grunder är icke denna öfvertygelse byggd? Det är en öfvertygelse af detta slag, som närer en missnöjd och nyhetslysten anda, hvilken deremot af kunskapen om sakernas verkliga skick omedelbart tillbakatränges och nedslås.

40 Utan tvifvel är derföre en viss offentlighet i förvaltningen nödvändig för den offentliga diskussionen, så snart denna vill röra sig utom vetenskapens och konstens område. Vi tala då icke om den offentlighet, som uppstår under representativa författningar, då representationen sammanträder på bestämda i lag föreskrifna tider, utan om den offentlighet, som en fullständig och noggrann statistik öfver hvarje land förutsätter. Här behöfves icke särskild kannedom om förloppet af hvarje administrativ åtgärd, utan blott offentliggörande af det faktiska beståndet, hvilket är en gemensam frukt af den allmänna bildningen, lagstiftningen och förvaltningen. En sådan offentlighet är vetenskapens icke styrelsens, ehuru vetenskapen här mer än eljest beror af styrelsens medverkan, utan hvilken den af brist på nödiga data icke kan uppstå.

50 Om t. ex. i vårt land officiella statistiska dokumenter af den art, som i Sverige tabellverkets, landshöfdingarnes femårsberättelser, Justitiestatsministerns embetsberättelse o. s. v. skulle offentliggöras, om också blott i naken tabellarisk form, så skulle dessa framställa gifna resultatet icke af landets förvaltning utan af nationens fysiska och andliga

¹ Se artik. Tidningslitteraturens närvarande skick N:o 23, 24.

förhållanden, af hela dess föregående historia, dess sedlighet och bildning, af lagstiftningens genom sekler verksamma inflytande, af kyrkans utveckling och kyrkoläran o. s. v. De reflexioner, hvilka denna slags offentlighet kunde föranleda, skulle således, äfven om de anginge orsakerna till ett glädjande eller mindre lyckligt faktiskt förhållande, hafva att söka dessa orsaker inom ett ganska vidsträckt område, och det funnes då såsom nu skilnad mellan undersökningar och omdömen angående landets ekonomiska ställning, nationens bildning, sedlighet m. m. och en mot bestående författningar stridande kritik öfver offentliga myndigheters, tillgöranden.

10

Emellertid skulle källor, sådana som de anförda, för kunskapen om fäderneslandet gifva den offentliga diskussionen en fasthet, ett intresse för allmänheten och en gagnelighet för det allmänna bästa, hvilka den nu i hög grad saknar. Det vore onödigt att här tillägga något om det gagneliga inflytande, den periodiska pressen kan ega. Det är nog att påminna, att den i vårt land delar saknaden af en kunskap om landet och nationen, hvilken kunde förtjena detta namn, med hvarje bildad individ, och att dess nyttiga verksamhet härigenom inskränkes lika mycket som individens, hvilken sednare, såsom vi i föregående nummer sökt visa, härmed äfven måste sakna tillräcklig insigt och håg att verka såväl för det allmänna som för egen åttnad. För öfrigt inses lätt, att en offentlig förhandling med anledning af gifna statistiska data är af icke mindre vikt än de sednars offentliga förhandlingar, emedan dessa först genom den offentliga diskussionen kunna blifva till deras betydelse kända och emedan ett på pröfning grundadt omdöme om denna deras betydelse först sålunda kan uppstå.

20

Med nämnda vilkor för en dugligare Tidningslitteratur sammanhängande nära ett annat, icke mindre väsentligt, nemligen den nog allmänna frånvaron af studier i nationalekonomien. Må man om de materiella intressenas värde tänka huru helst man vill, man måste dock medgifva, att de för den vida största pluraliteten af Tidningsläsare äro de närmaste. Ett blad, som åsidosätter dem, är därför föga egnadt för den större allmänhetens behof. Och det beror vid sträfvanden för den allmänna bildningen icke så mycket derpå att väcka nya intressen som att gifva lyftning åt de redan förhandenvarande. Må man då betrakta de materiella intressena såsom medel för de andliga, de förtjena likväl, och just såsom sådana all uppmärksamhet. Redan hvarje sådant intresses uppfattning såsom nationelt i motsats mot andra länders likartade intressen höjer verksamheten för detsamma och ger den såsom patriotisk ett ändamål i sig sjelf. Men till en sådan uppfattning har man i vårt land föga hunnit, kanske emedan tanken på en Finsk nation öfverhufvud är så ny. Derför har äfven nationalekonomien, denna statistikens användning, här varit en hardt nära okänd vetenskap.

30

40

Vi ledas härmed till en betraktelse, hvars föremål, ehuru ömtåligt det än är, likväl bör och måste öppet och frimodigt behandlas, om eljest Tidningspressen skall vara annat än den eländigaste litterära uselhet. Vi tala här om den lagliga rättigheten att i tryck yttra ett ord öfver fäderneslandets angelägenheter. Flera gånger hafva vi i detta blad uttryckt den öfvertygelse, att landets lagar i detta hänseende lemna publicisten utrymme nog för en gagnelig verksamhet, och till denna öfvertygelse bekänna vi oss ännu, hvad helst än sednaste tid medfört, som kunde anses böra rubba densamma. Ty det finnes lika litet något lagligt hinder att offentligen afhandla, hvad som rör landets materiella och andliga intressen, som någon litteratur för eget land utan

50

denna frihet skulle kunna existera. Vål förbjuder lagen att yttra något förklenande omdöme öfver landets politiska förhållanden, öfver dess styrelses och andra offentliga myndigheters åtgärder. Men landets förhållanden till den allmänna Europeiska politiken äro också af ringa eller ingen betydelse; och det enda, om dessa kan sägas, är att uttrycka den, i hvarje tänkande Finnes bröst lefvande öfvertygelse: att det närvarande ledt nationen från ett andligt omyndighets tillstånd till tanken på en egen nationel bildning. Såsom vi ofvan sökt visa, erbjuder åter hvarje frukt af nationens genomgångna historiska öden äfven ett för offentlig granskning tillåtet ämne. Ett sansadt omdöme öfver gagnet af den ena eller andra delen af landets lagstiftning, ett önskningsord angående dess allmänna ekonomiska förhållanden, en undersökning öfver den närvarande ståndpunkten af dess bildning – exempel på allt detta har äfven Tidningslitteraturen haft att framvisa. Hufvudsaken är här, att man icke utan allt skäl anser hvarje ord angående det, som seklers utveckling medfört, vara en kritik öfver den närvarande stundens tillgöranden. Det beror äfven af Tidningspressen att betaga sina yttranden öfver nämnda ämnen allt dylikt sken. Och för detta ändamål är det isynnerhet nödigt att, såsom vi i det föregående antydtt, hvarje yttrande gäller gifna fakta, allmänna af landets statistik bevittnade förhållanden. Ty stundens åtgärder för nationernas lycka verka dock icke med stunden, utan deras gagn pröfvas af århundraden, och bedömandet af det närvarande rörer derföre äfven föga det närvarandes tillgöranden. Att anse dagens ringa verk vara menadt, då talet gäller en nations gifna bildningsståndpunkt, vore endast ett bevis på dagens egenkära inbillning om betydelsen af dess verksamhet.

«H:o 33»

II.

I det föregående sökte vi fästa uppmärksamheten på ett af den periodiska pressen oberoende vilkor för dess duglighet, nemligen kändedomen om landets institutioner, dess invånares belägenhet så i materielt som andligt hänseende. Vi sökte härvid visa, att hvilka hinder än författningen ställer mot vinnandet af en sådan kändedom, likväl en statistik, som förtjenar detta namn, kan i hvarje land se dagen. Och vi upprepa här, att hvarken de upplysningar, en statistisk beskrifning lemnar, eller de anmärkningar, till hvilka den kan föranleda, böra förnärliga den aktning för styrelse och auktoriteter, landets lagar bjuda iakttagas i tal och skrift; ty en nations närvarande ståndpunkt i materiel och andlig förkofran är dess eget, hela dess föregående historias verk, icke dess styrelses och till knappt märkbar del den närvarande stundens.

Lösliga resonemanger, som sakna stöd af allmän erfarenhet och äro hemtade blott från enskild tillfällig iakttagelse eller ur dagens prat och tycken, kunna äfven förnärliga dagens sträfvanden. Finnes ingen möjlighet att vinna en öfversigt af landets tillstånd, så måste intresset för det allmänna fästa sig vid enskildheter, vid enskilda och vanligen de nyaste lagstiftnings eller förvaltningsåtgärder. Ett direkt ogillande är här förbjudet, men halfqväden visa skall aldrig kunna förekommas; och denna är alltid förderfligare än det öppna tadlet. Då deremot ovedersägliga allmänna och offentliggjorda fakta föranleda önsknningar för reform, så träffar ett ogillande omdöme öfver det närvarande endast detta såsom faktum, institutionerna såsom sådane, icke deras vårdare för dagen. T. e. en nitisk skolman finner sig otillfredsställd af allmänna undervisningens skick, sådant han lärt sig känna den; men han kan blott åberopa sina egna iakttagelser öfver dess resultat, d. ä.

han måste hemta sina bevis för dessa från tillståndet vid en eller ett par läroanstalter. Sålunda sårar han genom sina anmärkningar lärarepersonalen vid dessa, tadlar en offentlig auktoritet. Deremot om han kan åberopa allmänna statistiska data angående läroverkens tillstånd och undervisningens fortgång, och dessa utvisa ett mindre fördelaktigt resultat, så träffas ingen deraf, att sådant offentligen anmärkes, och det återstår ännu att bland mångfaldiga samverkande förhållanden uppsöka den verkande orsaken till detsamma. Så äfven i alla öfriga ämnen, som kunna blifva föremål för offentlig diskussion.

Icke nogsamnt kan detta betänkas både af Tidningspressen och dem, som äro satte att vaka öfver dennas beteenden. Ty eljest skall den offentliga diskussionen stadna vid ett fåfängt sträfvande, som icke hinner till annat än akademiska krior, och å andra sidan hvarje bemödande att komma derutöfver förklaras för förgripligt. 10

Upprepadt hafva vi sökt fästa uppmärksamheten, på de förhållanden, hvilka i Finland gynna en friare offentlig diskussion. Landets politiska obetydlighet, den allmänna belåtenhet, som en långvarig fred och ett stigande materielt välstånd framkallat, den ovärderliga fördelen af en egen lagstiftning och egen styrelse – allt detta utgör lika många uppmaningar att arbeta för en egen nationel bildning, lika många värn för dennas lugna och ostörda utveckling. Ehuru läran om ett kulturfolk, som i historien icke skulle ega någon annan uppgift, än den att genom tal och skrift intaga en plats bland sjelfständiga nationer, är en fiktion, så bör likväl icke nekas, att i hvarje nations historia tidrymder kunna inträffa, hvilka lemna rum endast åt ett sådant fredligt arbete för bildningen. En dylik period kan med allt skäl sägas hafva inträdt för Finland. Under landets förening med Sverige borttrycktes nationen jemte den Svenska till sträfvanden, hvilka väl genom verksam handling höjde bildningen, men åter förringade dennas verksamhet, emedan de icke tilläto nationens sjelfmedvetande utveckla sig utan begrofvot detta i Svenska namnets ära. Till en nationel bildning, en kultur, som utvecklar nationens egendomliga inneboende anlag, kunde således Finland icke på denna väg komma. Handlingens oroliga lif, täta krig äfven på egen jord hindrade nationen att vinna något för den nationela bildningen genom tankens stilla arbete och härigenom nå en sjelfständighet bland folken, som eljest var densamma förnekad. Och framförallt, vanans magt hade verkat att qväfva hvarje håg för ett eget uppträdande inom tankens eller handlingens värld. Hvem inser icke, att äfven nu den sednare är för Finland stängd, att Finska folket icke kan ega någon annan verksamhet utåt, i förhållande till andra nationer, än den helt och hållet fredliga, litteraturens, industrins och handelns. Nationen vore också dertill alltför obetydlig både i afseende å folktalet och bildning, äfven om dess politiska ställning skulle sådant medgifva. Men hvar och en finner likaså, att just denna sednare genom det skydd, den bereder, genom det fasta och för fredlig vixelverkan öppna förhållande till andra nationer, som är dess frukt, uppmanar Finska nationen till arbete för en sjelfständig kultur. Sträfvandet dertill nedtryckes icke numera af en fremmande, i bildning öfverlägsen nationalitet. För ett sådant sträfvande är folktalets storlek jemförelsevis likgiltig; ty intelligensens verk bero icke af hufvudenas antal. Samma politiska förhållanden vidare hafva redan gifvit de företrädesvis bildade bland nationen en väckelse dertill; och behofvet af en nationel bildning kännes redan djupt och allmänt. Allt hänvisar sålunda på en tidrymd i Finska folkets historia, under hvilken dess enda kallelse kan vara den att utgöra, hvad man benämnt ett kultur- 20 30 40 50

folk.

Dessa gynnsama förhållanden erbjuda äfven Tidningspressen i landet ett nog rymligt fält för dess verksamhet. Det beror på den att icke låta det intresse, som vaknat och redan i verk och gerning gifvit sin allvarliga natur tillkänna, åter mattas och förfalla. Den kan verka för intressets upprätthållande, emedan dess uttalande bringar detsamma till allmänt medvetande, och individens håg och krafter stärkas, då han vet denna håg delas af nationen och sina sträfvanden följda af dess deltagande. Härtill fordras åter för Tidningspressen nödig frihet att med all värma utsäga, hvad som kan vara gagneligt för den inhemska bildningens förkofran. Och då bildningen beror icke blott af litteraturen utan af alla de institutioner, hvilka staten för kulturens främjande vårdar, så måste äfven ett önskningsord för dessas ändamålsenliga inrättning och förvaltning, bevis för det möjligtvis felaktiga i desamma, förslag till reformer deruti, med ett ord offentlig diskussion öfver sättet att vårda och främja den nationela bildningen i alla dess grenar vara och förblifva tillåten. Det tillhör dem, som hafva att vaka öfver Tidningspressens beteenden, att bestämdt uppfatta dennas närvarande bestämmelse och icke gifva det, hvad den för samma bestämmelse söker verka, en falsk tydning.

Utan liberalitet i dessa hänseenden blir all Tidningslitteratur i landet en uselhet. För dess verksamhet kan ingen annan bana utstakas, än den nationens historia för tiden föreskrifver, den bana, som förer till en nationel bildning. Långt ifrån att denna syftning skulle skilja Finska folkets sträfvanden från civilisationens allmänna, utgör den tvärtom det enda fasta samband med dessa. Utländningen finner föga glädje vid att se det kända, den allmänna Europeiska bildningen tillhöriga, återupprepas i en inskränktare form, såsom vanligen sker, då bildningens loci communes tagna ur tredje eller fjerde handen å nyo omtuggas. Hvad för honom eger intresse, är det ännu okända, en ny egendomlig uppenbarelse af den menskliga kulturen. Ju mera nationel derföre äfven den inhemska litteraturen uppträder, desto lättare skall den tillvinna sig andra nationers uppmärksamhet och leda till den andliga vixelverkan, som kan berättiga nationen till namn af ett »Kulturfolk». Hvarje hinder, som skulle läggas mot uppnåendet af detta mål, vore sålunda ett dråpslag riktadt mot nationens andliga tillvaro. Och så länge Tidningspressen, fattande sitt kall, arbetar för samma mål, tillkommer densamma den tolerans och det skydd, hvarpå målet i sig sjelf med rätta gör anspråk.

Denna tolerans, detta skydd utgör det andra af de nämnda yttre vilkoren för en duglig Tidningslitteratur. Stunder hafva funnits, då man trott, att detta vilkors uppfyllande skulle komma att tillhöra de ouppfyllda önskningarnes antal; men en förnyad erfarenhet synes visa, att den sporda farhågan varit endast en tom farhåga, och vi våga hoppas, att den till Finlands heder och bättnad allt framgent skall så förblifva.